מעט מאורו של חנן

דף לימוד משפחתי לפרשת נ"ח

מתורת חנן פורת • דמות החמ"ד תשפ"ז

"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל נֹחַ... מִכֹּל הֶחָי מִכָּל בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכֹּל תָּבִיא אֶל הַתֵּבָה לְהַחֲיוֹת אִתָּךְ..." בראשית ו', יט

מאורו של חנן:

נ"ח – אבי החברה להגנת הטבע

בכל שנה, כשאנו קוראים על פרשת נח - על המבול הגדול ועל התיבה המיטלטלת על פני המים - אנו נוטים לראות בתיבה מעין סירת הצלה בלבד. אך חנן מציע לנו מבט אחר: נח לא היה רק ניצול מן המבול; במובן עמוק יותר, הוא היה "אבי החברה להגנת הטבע" הראשון בהיסטוריה - ואין זו מליצה בלבד.

נח היה האדם הראשון שנדרש להקדיש את כל כוחותיו לדאגה לקיומם ולצרכיהם של כל בעלי החיים. דאגה זו לא נבעה מתועלת אישית, אלא מתוך ציווי אלוקי מוחלט ומתוך אחריות קוסמית לשימור עולמו של הקב"ה.

חנן מדגיש כי חודשי השהות בתיבה היוו עבור נח ומשפחתו בית ספר אינטנסיבי לחסד, לרגישות ולמחויבות כלפי הבריאה. חז"ל מתארים במדרש כי נח לא ישן ימים ולילות מרוב דאגה: "זה האכיל בשעה זו, וזה האכיל בשעה זו". התיבה הפכה למקום שבו האנושות למדה מחדש להקשיב לבריאה, לחמול עליה ולשמור עליה מפני כליה.

המבול החריב עולם של קלקול, ואילו התיבה בנתה את יסודותיה של מציאות חדשה – מציאות המתחילה בחסד, באחריות ובמחויבות לכל יצור חי בעולמו של הקב"ה.

ניצוץ של זהות

התפיסה המופלאה של חנן, הרואה בשמירת הטבע, בחמלה על הברואים ובחיבור לסביבה ערך אלוקי קדוש, היא אבן יסוד עמוקה בזהות הציונית־דתית. עבורנו, שמירת הטבע והסביבה – ובמיוחד בארץ ישראל – אינה רק "טרנד ירוק" עולמי או תחביב אזרחי, אלא ביטוי של אחריות רוחנית ומוסרית. זוהי מצווה של אהבת הבורא המתגלית מתוך אהבה ליצירתו, וחלק בלתי נפרד מן החיבור החלוצי שלנו לרגבי אדמת הקודש.

חנן עצמו חי את היסוד הזה בכל רמ"ח איבריו. הוא היה ידוע באהבתו העצומה לטיולים ולסיורים בשבילי הארץ. בכל פעם שפסע בוואדי, טיפס על הר, או התבונן בציפור נודדת ובפרח ארץ־ישראלי, הוא חש התרגשות עמוקה, ראה בהם גילוי של שכינת ה' ושר מתוך לב אוהב את שירת הבריאה. עבורו, החיבור של בני הנוער והמשפחות לטבע הארץ לא היה רק בילוי, אלא חלק מבניית הקומה הרוחנית והלאומית שלנו.

מתוך תפיסת עומק זו, חנן יזם, דחף והיה בין מקימי בית ספר שדה כפר עציון– מוסד פורץ דרך בתחום ידיעת הארץ, שהעמיק את הקשר לאדמת הארץ, לנופיה ולסיפורה במרחבי יהודה, שומרון וחבל עזה.

מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'
כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ

להיות שותפים שעם הקב"ה בבריאה פירושו לפתוח את הלב, להביט סביבנו בעיניים של חמלה, ולזכור שלכל נברא - קטן כגדול - יש מקום, ערך ותפקיד בתיבה העולמית שלנו.

שיח משפחתי סביב שולחן השבת

ניצוץ של חמלה:

התורה מספרת על המאמץ העצום של נח לדאוג לכל בעל חיים בתיבה.

האם יש לכם הצעות איך היום-יום - הבית, הגינה, או אפילו חיית מחמד - יכולות לעזור לנו להיות יותר או פחות חמלניים?

כיצד מרגישים כאשר דואגים ליצור חי אחר?

בית ספר של חסד

חנן מסביר שהתיבה לא הייתה רק מקום מפלט, אלא "בית ספר" שבו נח למד לתת מעצמו ללא הפסקה.

האם קרה לכם שהייתם בשיא מעמסת יומיום ומישהו מהמשפחה, חבר או שכן ביקש מכם עזרה – ולמרות שהפניתם הכי דחוף לעצמכם, הצלחתם לעצור ולעזור?

ירוק או קדוש?

יש הרואים בשמירה על הטבע ערך חברתי או סביבתי בלבד.

לפי דרכו של חנן, מה ההבדל בין שמירה על הסביבה מתוך אחריות אנושית לבין שמירה על הטבע מתוך הבנה שכל מרכיבי הבריאה אלוקיים? כיצד נתפס כך משפיע את הדרך שבה אנו מתייחסים לטבע ולטיולים האלו?

זהות בשטח

חנן פורת היה ידוע באהבתו הגדולה לטיולים בשבילי הארץ, וראה בחיבור לטבע חלק בלתי נפרד מן הזהות הציונית־דתית. כיום, כאשר המסכים והטכנולוגיה תופסים מקום מרכזי בחיינו, כיצד אנו כמשפחה יכולים ליצור חיבור עמוק ובלתי אמצעי יותר לטבע ולאדמת הארץ? אילו ערכים ו"כישורים" של נחות אנו מלמדים כאשר אנו יוצאים לטיול משפחתי? האם לדעתכם הטיול משנה את הדרך שבה אנו רואים את הארץ?

פיני אפרתי | מנהל חינוכי "בית הציונות הדתית"